

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор
Державного закладу
«Південноукраїнський
національний педагогічний
університет імені
К. Д. Ушинського»

_____ Андрій КРАСНОЖОН
« 10 » _____ 2026 року

ВИСНОВОК

про дисертацію здобувача наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» **Чжао Жуйчень** з теми «**Формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін у професійній підготовці**».

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор Осипова Тетяна Юріївна.

**Витяг з протоколу № 5
засідання наукового (фахового) семінару Державного закладу
«Південноукраїнський національний педагогічний
імені К. Д. Ушинського»**

від 10 лютого 2026 року

На засіданні були присутні: голова наукового (фахового) семінару, доктор педагогічних наук, професор Т. І. Койчева, учений секретар наукового (фахового) семінару, кандидат педагогічних наук, доцент О. А. Галіцан, доктори педагогічних наук, професори В. А. Балакірева, Л. І. Березовська, О. А. Листопад, Т. Ю. Осипова, І. О. Пальшкова, О. В. Попова, Н. М. Черненко, О. І. Ордановська, кандидати педагогічних наук, доценти І. С. Артемьева, І. О. Бартенєва, Л. А. Колбіна, Л. Г. Яновська, А. О. Яновський. Запрошена: кандидат педагогічних наук, доцент О. А. Бuzдуган.

СЛУХАЛИ: Обговорення дисертації здобувача наукового ступеня Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний

університет імені К. Д. Ушинського» Чжао Жуйчень з теми «Формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін у професійній підготовці» зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

ВИСТУПИЛИ:

Голова наукового (фахового) семінару, доктор педагогічних наук, професор Т.І Койчева: пропоную присутнім заслухати доповідь здобувача наукового ступеня Чжао Жуйчень за матеріалами дослідження і висловити свою думку щодо представленої роботи.

Тему дисертації затверджено рішенням вченої ради Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 4 від 27.10.2022 р.) і скориговано рішенням вченої ради Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 5 від 31.10.2024).

Чжао Жуйчень: Шановні головуєчий, члени наукового семінару! Вашій увазі пропонуються результати дослідження з теми «Формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін у професійній підготовці».

Мета дослідження – теоретично дослідити й експериментально апробувати модель і методику формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін у професійній підготовці.

Відповідно до першого завдання дослідження встановлено, що професійна підготовка майбутніх учителів філологічних дисциплін є цілісним, динамічним педагогічним процесом, що спрямований на набуття студентами загальних, спеціальних компетентностей, і формування особистісних і професійно-значущих якостей, необхідних для здійснення мовно-професійної діяльності на високому рівні як у межах Концепції нової української школи, так і в полікультурному просторі.

З'ясовано, що міжкультурна компетентність майбутніх учителів філологічних дисциплін є складною особистісною якістю, що характеризується усвідомленням студентів полікультурності світу, здатністю взаємодіяти із учнями, їхніми батьками, які є представниками іншої культури, національності, віросповідання на засадах толерантності, виявляти повагу до їхніх національно-культурних особливостей, традицій, вміннями співпрацювати з ними в полікультурному освітньому просторі.

Установлено, що формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів є динамічним освітнім процесом, що передбачає впровадження певних педагогічних умов, спрямованих на формування у студентів відповідних теоретичних знань і практичних умінь та навичок щодо здійснення міжкультурної діяльності, набуття досвіду організації комунікативних ситуацій міжкультурної взаємодії під час навчання в педагогічних закладах вищої освіти.

З'ясовано, що міжкультурне середовище – це освітній простір вищого педагогічного закладу освіти, в якому навчаються представники різних

національностей та етносів, освітній процес якого, незважаючи на культурні й етнічні відмінності його учасників, ґрунтується на засадах толерантності, взаємоповаги і взаєморозуміння і спрямований на залучення студентів до світової і національної культури, формування необхідних знань і практичних умінь міжкультурного спілкування і взаємодії під час їхньої професійної підготовки

Згідно з другим дослідницьким завданням встановлено, що формуванню міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін сприятиме організація освітнього процесу, що ґрунтується на засадах полікультурного, комунікативного, компетентнісного, діалогічного, інтегративного підходів.

Відповідно до третього завдання дослідження розроблено структуру міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін мотиваційний, гносеологічний, праксеологічний, афективний компоненти.

Визначено критерії та показники міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін: стимулювальний (наявність позитивної мотивації до професійної діяльності в міжкультурному середовищі; наявність мотивації на досягнення успіху в міжкультурній взаємодії); соціокультурний (обізнаність із національно-культурними особливостями різних країн; обізнаність із особливостями організації діалогу культур); діяльнісний (наявність комунікативних умінь; наявність умінь емоційної саморегуляції); особистісний (наявність толерантності; наявність емпатії).

Для визначення стану сформованості міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін було виокремлено такі рівні: низький, задовільний, достатній і високий.

Згідно з четвертим завданням дослідження доведено, що формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін буде ефективним, якщо в освітньому процесі реалізувати такі педагогічні умови: створення міжкультурного середовища в педагогічному закладі вищої освіти засобами полікультурної освіти; контентне наповнення міжкультурним змістом психолого-педагогічних і фахових навчальних дисциплін із використанням інтерактивних методів навчання; залучення майбутніх учителів до міжкультурної взаємодії в позааудиторний час.

Відповідно до п'ятого завдання розроблено модель формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін яка складається з мети, методологічних підходів, етапів, педагогічних умов, форм, методів і засобів їх реалізації, компонентів і кінцевого результату.

Реалізація структурної моделі здійснювалася поетапно в межах педагогічного гуртка «Міжкультурна компетентність учителя», а також під час вкладання навчальних дисциплін «Педагогіка», «Психологія», «Вступ до спеціальності», «Англійська мова». На кожному з етапів було впроваджено одну із визначених педагогічних умов.

Метою мотиваційно-пізнавального етапу була реалізація педагогічної умови «Створення міжкультурного середовища в педагогічному закладі

вищої освіти засобами полікультурної освіти», яка була спрямована на ознайомлення майбутніх учителів з культурним розмаїттям світу, усвідомлення значущості міжкультурної компетентності в професійній діяльності вчителя в полікультурному просторі. Засобами реалізації зазначеної педагогічної умови виступили лекції, семінари, диспути, дискусії, доповіді-презентації, що проводилися в межах педагогічного гуртка «Міжкультурна компетентність учителя», а також під час викладання навчальних дисциплін «Педагогіка», «Психологія», «Вступ до спеціальності». Зазначений етап передбачав колективно-групову роботу студентів під час занять гуртка і самостійну роботу з інформативними джерелами (підготовка доповідей-презентацій, творчих виступів, складання педагогічного словника тощо).

На міжкультурно-спрямованому етапі впроваджувалася педагогічна умова «Контентне наповнення міжкультурним змістом психолого-педагогічних і фахових навчальних дисциплін із використанням інтерактивних методів навчання», що сприяло набуттю студентами практичних умінь і навичок міжкультурної взаємодії, толерантності, емпатії, емоційної саморегуляції, відпрацювання їх шляхом упровадження інтерактивних методів навчання (інтерактивні вправи, ігри, виконання творчих завдань, проведення віртуальних екскурсій тощо), рольових ігор, вирішення професійних і конфліктних ситуацій (кейс-стаді) тощо.

Творчо-діяльнісний етап був спрямований на реалізацію педагогічної умови «Залучення майбутніх учителів до міжкультурної взаємодії в позааудиторний час» і передбачав проведення різних позааудиторних видів діяльності (участь у позааудиторних виховних заходах, конференціях, святах, конкурсах, зустрічах), тренінгів, а також, самостійну творчу діяльність студентів у межах педагогічного гуртка «Міжкультурна компетентність учителя» і навчальних дисциплін.

Установлено, що впровадження моделі формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін дозволило досягти кращих змін у рівнях прояву зазначеного феномена у студентів експериментальної групи порівняно з контрольною. Так, в експериментальній групі на прикінцевому етапі дослідження результати стану сформованості міжкультурної компетентності виявилися такими: високого рівня досягли 20,37% студентів (було 7,41%), на достатньому рівні виявлено 31,48% респондентів (було 11,11%), задовільний рівень показали 36,11% здобувачів (було 38,88%), на низькому рівні залишилося 12,04% майбутніх учителів (було 42,60%). У контрольній групі було одержано такі результати: високого рівня досягли 16,98% студентів (було 6,60%), на достатньому рівні виявлено 30,19% респондентів (було 10,38%), задовільний рівень показали 38,68% здобувачів (було 40,57%), на низькому рівні залишилося 14,15% майбутніх учителів (було 42,45%).

Статистичну значущість і невинноватість позитивних зрушень доведено застосуванням розрахунку λ -критерію Колмогорова-Смирнова.

Проведене дослідження не висвітлює всіх аспектів проблеми

формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін. Перспективи наукового пошуку вбачаємо в розробленні комплексної програми формування зазначеної компетентності у здобувачів другого (магістерського рівня вищої освіти, а також у системі післядипломної освіти вчителів філологічних дисциплін. Дякую за увагу!

Після доповіді було поставлені запитання.

Кандидат педагогічних наук, доцент О. А. Галіцан: Шановна Чжао, чим зумовлений вибір вами саме такої теми дослідження?

Чжао Жуйчень: Дякую! Вибір теми пов'язаний насамперед із тим, що входження України в європейський і світовий освітній простір ставить перед закладами вищої педагогічної освіти важливе завдання: підготувати вчителів, які не лише обізнані у своїй предметній галузі, а й таких, що здатні взаємодіяти з представниками різних культур і релігій, а також формувати таке вміння у школярів, оскільки в Україні проживає велика кількість представників різних національностей і віросповідання. Це потребує від учителів уміння конструктивно взаємодіяти з учнями та їхніми батьками, які належать до іншої культури. До того ж, сьогодні значно поширюються міжнародні зв'язки і майбутні вчителі мають можливість взаємодіяти зі своїми зарубіжними колегами, брати участь у різноманітних міжнародних конференціях, обмінюватися педагогічним досвідом, проходити стажування або підвищення кваліфікації, що також потребує сформованості в них міжкультурної компетентності. На нашу думку, формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін забезпечує їхню здатність до професійної діяльності в умовах культурного різноманіття сучасного суспільства.

Доктор педагогічних наук, професор Л. І. Березовська: Розкрийте роль виокремлених вами методологічних підходів до формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів-філологів.

Чжао Жуйчень: Дякую! Полікультурний підхід у професійній підготовці майбутніх учителів філологічних дисциплін передбачає спрямованість освітнього процесу на формування загальнолюдських і національних цінностей у студентів, сприяє розвитку в них умінь конструктивної взаємодії з представниками різних культур, не зважаючи на культурні, етнічні, релігійні відмінності, базуючись на визнанні людини як найвищої цінності, повазі її думок, світогляду, ставлення до світу, сприяє набуттю ними практичних умінь міжкультурної взаємодії, без упередженого ставлення до представників інших національностей, допомагає їм сформувати толерантне ставлення до довколишніх людей, розуміти і сприймати інші вірування, переконання, здійснювати міжкультурну взаємодію з представниками різних культур у полікультурному середовищі.

Діалогічний підхід забезпечує створення у студентів образу цілісної картини світу завдяки їхньому входженню в процес осмислення різних поглядів на явища світової культури, сприяє набуттю вмінь забезпечувати діалог культур в освітньому процесі, який є сукупністю безпосередніх відношень та зв'язків, які формуються між різними культурами, а також

результатів, взаємовпливів культур та культурних запозичень.

Комунікативний підхід сприяє формуванню в майбутніх учителів умінь міжкультурного спілкування і міжкультурної взаємодії та результативного ведення міжкультурного діалогу між представниками різних культур, релігійними віруваннями, освітою, ціннісними орієнтаціями, манерою поведінки тощо.

Компетентнісний підхід забезпечує поглиблення знань студентів щодо розмаїття культур, обізнаності із національно-культурними особливостями, релігійними віросповіданнями різних народів, опануванню практичними навичками організації конструктивної взаємодії з представниками різних культур на підставі діалогу.

Інтегративний підхід забезпечує під час вивчення певних явищ інтеграцію знань з інших дисциплін, що дозволяє всебічно і системно підходити до розв'язання науково-педагогічних проблем, у тому числі й міжкультурної взаємодії.

Доктор педагогічних наук, професор Т. І. Койчева: У структурі міжкультурної компетентності Вами виокремлено чотири компоненти. Опишіть стисло їх сутність

Чжао Жуйчень: Дякую! У структурі міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін нами виокремлено мотиваційний, гносеологічний, праксеологічний та афективний компоненти.

Мотиваційний компонент забезпечує усвідомлення майбутніми вчителями філологічних дисциплін не лише значущості їхньої професійної діяльності, а й мотивує їх до вивчення і розуміння інших культур, до співпраці з їх представниками в професійній діяльності, тобто сприяє формуванню міжкультурної компетентності, формуванню прагнення до досягнення успіху в міжкультурній взаємодії та спрямовує майбутніх учителів на організацію освітнього процесу на засадах толерантності.

Гносеологічний компонент спрямований на набуття студентами необхідних знань щодо міжкультурної взаємодії, культурно-національних і релігійних особливостей учасників педагогічного процесу, які належать до інших культур, віросповідання тощо; знання щодо організації освітнього процесу на засадах толерантності, дотримання діалогу культур, а також знання щодо можливостей використання в освітньому процесі комунікативних моделей міжкультурного спілкування.

Праксеологічний компонент забезпечує розвиток у майбутніх учителів комунікативних умінь і вмінь емоційної саморегуляції, які сприятимуть здійсненню міжкультурної взаємодії на засадах поваги до представників іншої культури і віросповідання.

Афективний компонент передбачає наявність у майбутніх учителів таких важливих особистісних якостей, як: толерантність, емпатія, які допоможуть їм у подальшому здійснювати міжкультурну взаємодію на високому професійному рівні.

Доктор педагогічних наук, професор І. А. Княжева: Шановна Чжао, який зміст ви вкладаєте в поняття «полікультурна освіта»?

Чжао Жуйчень: Дякую! Полікультурна освіта розглядається як педагогічний процес, спрямований на поглиблення знань студентів щодо розмаїтості культур у світі, етнічних, національних і релігійних особливостей, культури поведінки представників різних культур, а також передбачає набуття практичних навичок прояву толерантності, налагодження міжкультурних зв'язків і побудову конструктивної міжкультурної взаємодії з представниками інших культур на основі діалогу. Саме її впровадження в освітній процес закладів вищої педагогічної освіти, на нашу думку, сприятиме формуванню полікультурності майбутніх учителів і може підготувати їх до здійснення полікультурної освіти в закладах загальної середньої освіти зі школярами з метою формування в них міжкультурної компетентності.

Кандидат педагогічних наук, доцент Л. Г. Яновська: Розкрийте, будь ласка, які методи навчання ви називаєте інтерактивними, яким чином обґрунтовано їхній вплив на формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів?

Чжао Жуйчень: Дякую! Інтерактивні методи навчання – це методи, які сприяють активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти, розвитку в них критичного мислення та творчих здібностей, заохочують студентів до активного обміну думками, спільного пошуку рішень і розв'язання конфліктів у міжкультурному середовищі, розвивають здатність чітко формулювати свої думки та уважно слухати співрозмовника, що є основою будь-якої успішної комунікації, сприяють розвитку емпатії та толерантності, формуванню навичок міжкультурного діалогу, формуванню комунікативних навичок та вміння працювати в команді, підвищенню мотивації та інтересу до навчання.

Доктор педагогічних наук, професор І. О. Пальшкова: Розкрийте детальніше, якими принципами ви керувалися під час формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів?

Чжао Жуйчень: Дякую! У роботі ми керувалися принципами культуровідповідності, діалогічності культур та інтеграції мовної й соціокультурної освіти. Принцип культуровідповідності забезпечував урахування національно-культурних особливостей і духовних цінностей різних народів. Принцип діалогічності культур передбачав активну взаємодію культур, і сприяв розвитку здатності студентів до сприйняття, розуміння й осмислення іншої культури через порівняння з власною, що впливало на формування в них толерантності і відкритості до іншомовного середовища. Принцип інтеграції мовної та соціокультурної освіти забезпечував цілісність процесу формування міжкультурної компетентності майбутнього вчителя, що передбачало поєднання лінгвістичних знань із розумінням культурних контекстів, соціальних ролей і комунікативних стратегій, необхідних для ефективної міжкультурної взаємодії.

Доктор педагогічних наук, професор В. А. Балакірєва: Розкрийте більш детально мету і завдання роботи експериментального педагогічного гуртка.

Чжао Жуйчень: Дякую! Метою гуртка було сформувати теоретичні уявлення майбутніх учителів про сутність міжкультурної компетентності, сприяти набуттю ними практичних умінь і навичок міжкультурної взаємодії під час занять.

Завданнями гуртка виступили: ознайомлення студентів із різноманітністю культур, національно-культурними особливостями їх представників; ознайомлення з видами взаємодії вчителя-філолога в полікультурному просторі; формування культури комунікативної поведінки вчителя в різних професійних ситуаціях; формування вмінь і навичок толерантного ставлення до представників різних культур; формування вмінь і навичок емоційної регуляції, розпізнавання емоційного стану довколишніх людей; формування вмінь і навичок емпатії як важливої якості у професійній діяльності вчителя.

Під час експериментальної роботи було проведено 10 занять, кожне з яких містило три блоки: теоретичний, практичний і самостійно творчий, що впливали на розуміння студентами сутності міжкультурної компетентності, полікультурності, розмаїття культур, толерантності тощо, формували відповідні практичні вміння і сприяли творчій самореалізації студентів під час кожного заняття.

В обговоренні взяли участь:

Науковий керівник, доктор педагогічних наук, професор Т. Ю. Осипова: Чжао Жуйчень у 2021 році закінчила магістратуру Цзянсуського університету (КНР) за спеціальністю «Міжнародна китайська освіта», наразі завершує навчання в аспірантурі за освітньо-науковою програмою «Освітні, педагогічні науки» при Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Тема дисертаційного дослідження була обрана не випадково, зважаючи на поширення міжнародних зв'язків України та інтеграції вищої освіти у світовий та європейський освітній простір. Значну роль у виборі теми дослідження відіграло й те, що Чжао Жуйчень сама є представником іншої культури, а тому добре усвідомлює необхідність формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів під час професійної підготовки в умовах сьогодення.

Під час роботи над дисертацією Чжао Жуйчень виявила себе науковцем, який вирізняється сумлінністю, організованістю, творчим підходом до вирішення поставлених завдань, здатністю проявляти ініціативність та відповідальність. Зазначені якості дозволили їй виконати поставлені завдання і досягти мети дисертаційного дослідження на високому теоретичному, практичному й експериментальному рівнях і дослідити актуальні проблеми формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін у професійній підготовці.

Чжао Жуйчень в повному обсязі виконала навчальний та науковий плани. Згідно з індивідуальним навчальним планом вивчено заплановані освітньо-науковою програмою навчальні дисципліни, пройдено науково-педагогічну практику відповідно до спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки та отримано позитивні результати навчання. Всі поставлені завдання наукового дослідження виконано, мету досягнуто, робота є актуальною, самостійною і завершеною. Прошу підтримати здобувачку та її роботу.

Рецензент, доктор педагогічних наук, професор О. В. Попова: Актуальність рецензованого дослідження зумовлена необхідністю підготовки вчителів, здатних працювати в умовах інтеграції України в європейський та світовий освітній простір.

Майбутні педагоги мають не лише володіти фаховими знаннями, а й формувати в учнів уміння ефективно взаємодіяти з представниками різних культур і релігій, що особливо важливо в багатонаціональному українському суспільстві. Повномасштабні військові дії на території України та пов'язані з ними внутрішні й зовнішні міграційні процеси актуалізують потребу школярів адаптуватися до нових культурних середовищ, що вимагає сформованої міжкультурної компетентності.

Безсумнівно, у цьому контексті заклади вищої педагогічної освіти повинні забезпечити підготовку майбутніх учителів до конструктивної взаємодії з учнями й батьками різного культурного походження, а також до фахового спілкування з міжнародними колегами, участі в конференціях, стажуваннях та програмах академічного обміну. Таким чином, формування міжкультурної компетентності стає одним із ключових завдань професійної підготовки майбутніх учителів як філологічних, так і нефілологічних спеціальностей.

Структура дисертаційної роботи Чжао Жуйчень чітко визначена й аргументовано обґрунтована; усі її елементи узгоджені між собою та логічно структуровані. Обширна джерельна база засвідчує глибокий теоретико-методичний аналіз об'єкту та предмету дослідження. Зокрема, в роботі список використаних джерел складається з 202 найменувань (із них 14 – іноземною мовою).

Щодо теоретичних положень і результатів дисертаційного дослідження Чжао Жуйчень, а також його практичного значення, то вони не викликають жодних сумнівів, оскільки дозволяють удосконалити професійну підготовку майбутніх учителів іноземних мов і зарубіжної літератури у закладах вищої освіти, зокрема під час проведення занять, розроблення навчальних курсів і науково-методичних посібників, написання наукових статей, у післядипломній освіті вчителів філологічних спеціальностей, у ході підготовки курсових і кваліфікаційних (магістерських) робіт майбутніх учителів.

Аналізуючи композиційний зміст дисертації, слід відзначити, що в ньому наявні всі необхідні структурні елементи дисертаційного дослідження: вступ, два розділи, висновки до кожного розділу та загальні висновки, список використаних джерел і додатки.

Дисертаційна робота містить міцне методологічне підґрунтя: саме у плідному комбінуванні підходів до формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів-філологів у полікультурному освітньому просторі, що вбачає актуальне розв'язання задекларованої проблеми, запропоноване Чжао Жуйчень.

До переваг рецензованої роботи слід віднести представлений у першому розділі ґрунтовний аналіз методологічних засад підготовки майбутніх учителів філологічних спеціальностей до міжкультурної комунікації на тлі сучасних підходів: полікультурного, діалогічного, комунікативного, компетентнісного, інтегративного. Проте, доцільним здається поєднання комунікативного і діалогічного підходів, оскільки діалог є компонентою комунікації поряд з монологом, діа-монологом і полілогом.

Слушною здається репрезентована дисертанткою у підрозділі 1.4. дефініція феномена «міжкультурне середовище» як освітнього простору вищого педагогічного закладу освіти, в якому навчаються представники різних національностей та етносів, освітній процес якого, незважаючи на культурні й етнічні відмінності його учасників, ґрунтується на засадах толерантності, взаємоповаги і взаєморозуміння і спрямований на залучення студентів до світової і національної культури, формування необхідних знань і практичних умінь міжкультурного спілкування і взаємодії під час їхньої професійної підготовки.

Відзначимо, що у контенті дефініції вдало зкорельовано детермінанти-маркери соціокультурного, толерантного й полікультурного середовищ.

Як позитив відзначимо розроблену модель формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей, яка складається з мети, методологічних підходів, етапів, педагогічних умов, форм, методів і засобів їх реалізації, компонентів і кінцевого результату. Модель відображає функціональні зв'язки та результативно-діагностувальні процедури для перевірки ефективності започаткованої експериментальної методики.

Наведені в дисертації результати сформованості міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей, статистичну значущість яких і не випадковість позитивних зрушень доведено застосуванням розрахунку λ -критерію Колмогорова-Смирнова, свідчать про ефективність експериментальної методики.

У процесі виконання дисертаційного дослідження здобувачка не лише опанувала навички наукового пошуку, а й набула вміння формулювати та обґрунтовувати власні наукові ідеї, а також оцінювати їхню ефективність у процесі навчання. Про це свідчать результати формувального експерименту, під час якого було розроблено й апробовано відповідні експериментальні методики.

Суттєвих критичних зауважень не маємо, але вважаємо за необхідне звернути увагу на таке:

1. Вважаємо за доцільне пояснити, чому саме формування міжкультурної компетентності здійснювалося у межах професійної

підготовки майбутніх учителів філологічних дисциплін. За змістом експериментальна методика є універсальною для всіх спеціальностей. Бажано зазначити специфічні аспекти реалізації методики, спрямованої на формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін з урахуванням професійного стандарту спеціальності 014/ А4.02 Середня освіта (Мова та зарубіжна література (із зазначенням мови)) (відповідно до даних про учасників експерименту, поданих в Актах впровадження, та підрозділі 2.1. «Діагностика стану сформованості міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін на констатувальному етапі експерименту»).

2. На нашу думку, доцільним є розділити педагогічну умову №2 «контентне наповнення міжкультурним змістом психолого-педагогічних і фахових навчальних дисциплін із використанням інтерактивних методів навчання» на дві складові: 1) контентне наповнення міжкультурним змістом психолого-педагогічних і фахових навчальних дисциплін та 2) використанням інтерактивних методів навчання, оскільки інтерактивні методи навчання є практичними засобами реалізації зазначеного контенту у контексті виконання завдань у межах започаткованої системи вправ і завдань з формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін (поряд з іншими сучасними методами і засобами – blended learning, quasi-professional assignments, AI-based learning тощо). Як альтернатива, можна скоротити умову до «контентне наповнення міжкультурним змістом психолого-педагогічних і фахових навчальних дисциплін», а інтерактивні методи відобразити як форми, методи, засоби навчання на певних етапах експериментальної методики.

3. Серед методологічних підходів дисертанткою виокремлено такі: полікультурний, діалогічний, комунікативний, компетентнісний, інтегративний. Сумніви викликають виокремлені діалогічний та комунікативний підходи як автономні компоненти. Не зрозуміло, за якими детермінантами було виокремлено ці підходи, враховуючи той факт, що діалог є компонентом комунікації, що охоплює всі види мовленнєвої діяльності – аудіювання, говоріння (монолог, діалог, діа-монолог (термін А. Богуш), полілог), читання, письмо.

4. За поданими рівнями сформованості міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін не специфіковано мову спілкування (українська, англійська, китайська, корейська) під час взаємодії із представниками інших національностей і культур та під час презентації мовленнєвих вправ (Додатки А. 3, А. 5). Бажано зазначити, яких саме національностей і культур задля вибору адекватної мовленнєвої поведінки.

5. Навчання англійської мови на першому і другому курсах в Університеті Ушинського за спеціальностями/спеціалізаціями 014/А4.02 Середня освіта (Мова та зарубіжна література (із зазначенням мови)), А4.021 Англійська мова та зарубіжна література, А4.029 Інші мови (китайська) та зарубіжна література, А4.029 Інші мови (корейська) та зарубіжна література передбачає її поаспектне опанування в межах навчальних дисциплін

«Практика усного та писемного мовлення», «Практична фонетика», «Практична граматики», «Лінгвокраїнознавство», що відображено в робочих навчальних планах і розкладі навчальних занять.

б. У роботі спостерігаються поодинокі технічні огріхи: злите написання імені та прізвища науковців; опущені деякі знаки пунктуації (сс. 98, 130, 151, 232 тощо); автоматична нумерації пунктів.

Проте, висловлені зауваження і побажання аж ніяк не применшують цінності рецензованого дослідження. Дисертаційна робота Чжао Жуйчень «Формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін у професійній підготовці» є оригінальним, завершеним дослідженням, актуальним у сучасних умовах розвитку педагогічної освіти.

У роботі Чжао Жуйчень репрезентовано науково обґрунтовані результати. Кваліфіковано виконано всі поставлені наукові завдання, продемонстровано володіння методологією наукових досліджень щодо до продукування результатів, пов'язаних із новизною та практичною значущістю.

За умови виправлення зазначених зауважень робота Чжао Жуйчень з теми «Формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін у професійній підготовці» може бути рекомендована до попереднього розгляду і захисту у разовій спеціалізованій раді з присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Рецензент, доктор педагогічних наук, професор О. А. Листопад: У XXI столітті професійна підготовка майбутніх учителів філологічних дисциплін здійснюється в умовах глибоких глобалізаційних змін, коли міжкультурна взаємодія стає невід'ємною складовою соціально-педагогічної практики. Суспільна мобільність та взаємозв'язок культур потребують від учителя не лише мовної компетентності, а й готовності ефективно комунікувати в різних культурних контекстах – тобто міжкультурної компетентності.

Сучасна педагогічна наука розглядає міжкультурну компетентність як інтегративну професійну якість педагога, що включає знання про інші культури, здатність адаптивної комунікації, емпатію, критичне мислення та міжкультурну рефлексію, що підкреслює її значення не лише для вивчення мов, а й для формування професійної готовності до соціокультурного діалогу в освітньому процесі.

Хоча проблеми формування міжкультурної компетентності вчителів іноземних мов або гуманітарних дисциплін активно досліджуються, педагогічні умови та механізми її розвитку під час професійної підготовки вчителів філологічних дисциплін висвітлені недостатньо, що створює відкриту наукову проблему, що потребує глибшого дослідження й систематизації як теоретичних основ, так і практичних моделей.

Сучасні освітні стандарти та вимоги до педагогічної освіти все більше акцентують увагу на формуванні компетентностей, що забезпечують

здатність майбутніх учителів ефективно діяти у складних соціокультурних ситуаціях. Міжкультурна компетентність виступає невід'ємною частиною цієї парадигми, особливо для викладачів філологічних дисциплін, які взаємодіють із культурними та мовними контекстами.

Актуальність дисертації Чжао Жуйчень полягає у тому, що вона відповідає реальним суспільним, професійним та науковим вимогам сучасної педагогічної освіти, зокрема: реаліям глобалізації та мультикультурності освітнього простору, зростанню потреби в міжкультурній компетентності як ключовому результаті підготовки вчителя філолога, існуванню теоретичних і практичних прогалин у науковій літературі щодо методології та умов розвитку цієї компетентності.

Авторка обґрунтовує доцільність і спрямованість наукового пошуку через ґрунтовний аналіз актуальності порушеної проблеми, недостатнього рівня її теоретико-педагогічного осмислення, а також обмеженої розробленості навчально-методичного забезпечення процесу формування міжкультурної компетентності.

Спрямованість дослідження зумовлює необхідність пошуку й обґрунтування нових підходів до підвищення ефективності формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін у процесі їх професійної підготовки. У зв'язку з цим дисертаційна робота на тему «Формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін у професійній підготовці» є науково значущою та актуальною.

Авторка визначає мету дослідження, яка полягає в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній апробації моделі й методики формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін у процесі професійної підготовки. Для досягнення поставленої мети сформульовано п'ять завдань дослідження, реалізація яких передбачала аналіз наукових джерел, що конкретизують шляхи й методи їх розв'язання, а також відображають авторське бачення перспектив практичної реалізації отриманих результатів.

З метою досягнення поставленої мети та розв'язання визначених завдань дисертанткою запропоновано логічно вибудовану структуру дисертаційної роботи, що охоплює вступ, два розділи, у яких відображено стратегію наукового пошуку та здійснено аналіз експериментальних даних, висновки, список використаних джерел і додатки. Така структура дає змогу простежити глибину й змістовність розв'язання поставлених завдань дослідження.

Структура дисертації є обґрунтованою, а її складові – логічно взаємопов'язаними, що забезпечує цілісність подання результатів дослідження. Зміст роботи характеризується чіткістю й послідовністю викладу матеріалу, що підтверджується використанням і належним аналізом праць авторитетних вітчизняних і зарубіжних науковців, які репрезентують сучасні наукові підходи до розв'язання досліджуваної проблеми.

Експериментальну частину дослідження проведено на базі Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» та Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. У експериментальній роботі взяли участь 214 студентів.

У цілому заслуговує на позитивну оцінку сукупність отриманих у дослідженні результатів. Зокрема, увагу привертає здійснений авторкою ґрунтовний аналіз термінологічного поля дослідження, у межах якого науково обґрунтовано зміст ключових понять: «міжкультурна компетентність майбутніх учителів філологічних дисциплін», «професійна підготовка майбутніх учителів філологічних дисциплін», «формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів», «міжкультурне середовище», «педагогічні умови формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів».

У дослідженні вперше здійснено спробу визначити й науково обґрунтувати педагогічні умови формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін, до яких віднесено: створення міжкультурного середовища в педагогічному закладі вищої освіти засобами полікультурної освіти; контентне наповнення психолого-педагогічних і фахових навчальних дисциплін міжкультурним змістом із використанням інтерактивних методів навчання; залучення майбутніх учителів до міжкультурної взаємодії в позааудиторний час.

Заслуговують на увагу виокремлені авторкою методологічні підходи до формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін, зокрема полікультурний, діалогічний, комунікативний, компетентнісний та інтегративний підходи, що забезпечують цілісне осмислення досліджуваного феномену.

До вагомих результатів дослідження належить також обґрунтована компонентна структура міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін, яка охоплює мотиваційний, гносеологічний, праксеологічний та афективний компоненти.

Позитивної оцінки заслуговує система критеріїв і показників сформованості міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін, а саме: стимулювальний критерій (наявність позитивної мотивації до професійної діяльності в міжкультурному середовищі; орієнтація на досягнення успіху в міжкультурній взаємодії); соціокультурний (обізнаність із національно-культурними особливостями різних країн; розуміння специфіки організації діалогу культур); діяльнісний (сформованість комунікативних умінь; умінь емоційної саморегуляції); особистісний (розвиненість толерантності та емпатії).

До непересічних результатів дослідження слід також віднести розроблену модель формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін, структурними компонентами якої є мета, методологічні підходи, етапи реалізації, педагогічні умови, форми, методи й

засоби їх упровадження, компоненти міжкультурної компетентності та очікуваний кінцевий результат.

Результати педагогічного експерименту подано з використанням наукового графічного матеріалу (таблиць і рисунків), що суттєво розширює інформативне поле дисертаційної роботи та сприяє кращому сприйняттю й інтерпретації отриманих даних.

Основні результати дослідження відображено в 13 наукових публікаціях авторки, з яких 4 опубліковано у фахових виданнях України (у тому числі 2 – у співавторстві), 9 мають апробаційний характер (1 – у співавторстві). Апробацію результатів дослідження здійснено шляхом їх обговорення на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

За змістом, структурою, обсягом та рівнем оформлення дисертаційна робота й анотація відповідають чинним нормативним вимогам. Основні положення анотації повністю корелюють із положеннями дисертації.

Виконана дисертаційна робота засвідчує здатність авторки систематизувати й узагальнювати наукові та практичні напрацювання, здійснювати порівняльно-педагогічний аналіз, виокремлювати суттєве, пропонувати обґрунтовані рішення та визначати перспективи подальшого розвитку обраної проблеми дослідження. Подана дисертація свідчить про наукову зрілість дисертантки, її вміння ідентифікувати актуальні проблеми сучасної освіти та готовність розв'язувати їх на належному теоретичному й методичному рівнях.

У цілому дисертаційна робота Чжао Жуйчень за змістом і формою є завершеним, самостійним науковим дослідженням. Водночас вважаємо за доцільне висловити окремі пропозиції.

1. Доцільним видається розширення порівняльно-педагогічного аналізу шляхом глибшого зіставлення вітчизняних підходів до формування міжкультурної компетентності з моделями, що реалізуються в системах педагогічної освіти країн Європейського Союзу або Східної Азії, що підсилило б компаративний компонент дослідження.

2. Запропонована авторкою модель формування міжкультурної компетентності є логічно вибудованою та цілісною, проте її практичну цінність можна було б посилити за рахунок більш детального опису механізмів реалізації кожного етапу моделі в освітньому процесі закладу вищої педагогічної освіти.

3. Експериментальна частина містить численні кількісні показники. Вважається доцільним у висновках узагальнити ключові тенденції змін міжкультурної компетентності студентів, щоб спростити сприйняття результатів і підкреслити їх практичну значущість.

4. В дисертації описано методологічні підходи (полікультурний, діалогічний, комунікативний, компетентнісний, інтегративний), але не завжди чітко показано, як вони спільно формують цілісну систему дослідження. Рекомендується додати схему інтеграції підходів у педагогічний процес та їх взаємозв'язок із компонентами моделі.

5. Педагогічні умови визначені і пояснені, проте можна детальніше схарактеризувати їх взаємозв'язок із конкретними видами діяльності студентів та способами контролю ефективності.

6. У роботі уточнено низку понять, але деякі терміни (наприклад, «міжкультурне середовище») можна поглибити через сучасні зарубіжні дослідження, що підвищить міжнародну актуальність роботи.

7. Рукопис дисертаційного дослідження не позбавлений технічних, орфографічних, стилістичних огріхів

Водночас стверджуємо, що висловлені зауваження мають здебільшого характер побажань, не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, не знижують високої теоретичної і практичної цінності проведеного дослідження, загального позитивного враження від дисертації, у рамках якої запропоновано нове розв'язання проблеми формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін у професійній підготовці.

Вважаю, що дисертація Чжао Жуйчень на тему «Формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін у професійній підготовці» є самостійним науковим дослідженням, відповідає основним вимогам, які ставляться до дисертацій доктора філософії, має наукову новизну, характеризується новими підходами, теоретичною і практичною цінністю, відповідає нормативним вимогам. Отже, робота може бути рекомендована до захисту у разовій спеціалізованій раді з присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Рецензент, кандидат педагогічних наук, доцент О. А. Буздуган: Дисертаційне дослідження Чжао Жуйчень присвячене актуальній і соціально значущій проблемі формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін у процесі професійної підготовки в закладах вищої педагогічної освіти.

Актуальність обраної теми не викликає сумнівів і зумовлена сучасними трансформаціями освітнього простору України, її інтеграцією до європейського та світового освітнього середовища, зростанням полікультурності суспільства, а також викликами, пов'язаними з внутрішніми й зовнішніми міграційними процесами. В умовах реалізації Концепції Нової української школи особливої ваги набуває підготовка вчителя, здатного ефективно здійснювати педагогічну діяльність у полікультурному середовищі, що й обґрунтовує доцільність виконаного дослідження.

Наукові положення, висновки та рекомендації дисертації є достатньо обґрунтованими, логічно викладеними та підтвердженими результатами теоретичного аналізу і педагогічного експерименту. Авторкою опрацьовано значний масив вітчизняних і зарубіжних наукових джерел, що дало змогу системно розкрити сутність ключових понять дослідження та визначити методологічні підходи до розв'язання поставленої проблеми.

Методологічну основу роботи становлять полікультурний, комунікативний, діалогічний, компетентнісний та інтегративний підходи, що

є доцільними й адекватними меті та завданням дослідження. Вибір методів дослідження (теоретичних, емпіричних, статистичних) є виваженим, а їх застосування – коректним.

Практичне значення дисертації полягає в розробленні та апробації діагностувальної й експериментальної методик формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисципліні, а також у створенні програми педагогічного гуртка «Міжкультурна компетентність учителя». Матеріали дослідження можуть бути використані у процесі підготовки майбутніх учителів філологічних дисциплін, у системі післядипломної педагогічної освіти, а також під час розроблення навчально-методичних матеріалів.

Дисертація логічно структурована, складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Зміст роботи відповідає заявленій темі та поставленим завданням.

У першому розділі «Теоретичні засади формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін» ґрунтовно висвітлено теоретичні засади формування міжкультурної компетентності, здійснено аналіз наукових підходів і визначено педагогічні умови досліджуваного процесу.

Другий розділ «Експериментальна робота з формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін» присвячено експериментальній перевірці ефективності запропонованої моделі. Авторкою переконливо продемонстровано позитивну динаміку рівнів сформованості міжкультурної компетентності у студентів експериментальної групи, статистично підтверджену за допомогою λ -критерію Колмогорова–Смирнова.

Попри загалом високий науково-методичний рівень дисертаційної роботи, окремі її положення викликають зауваження та потребують уточнення або подальшого осмислення:

1. Заслуговує схвалення обрана автором логіка викладання змісту та основних результатів дослідження. Відтак, у першому розділі «Теоретичні засади формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін» проаналізовані різні підходи до тлумачення сутності феноменів «професійна підготовка», «компетентність», «професійна компетентність учителя». Дисертантка хоч і подає огляд науково-теоретичних праць з досліджуваної проблеми, але подекуди вдається до звичайного опису визначених явищ, зосереджується на репрезентації існуючих визначень і підходів. Натомість, для підвищення аналітичної глибини теоретичного розділу, бажано було б подати їх критичне зіставлення, узагальнення та виявлення суперечностей між різними науковими позиціями.

2. Методологічні підходи, заявлені авторкою (полікультурний, комунікативний, діалогічний, компетентнісний, інтегративний), у цілому є логічно обґрунтованими, проте їх практична реалізація в моделі формування міжкультурної компетентності не завжди простежується однаковою мірою.

Зокрема, діалогічний підхід міг би бути розкритий більш детально через конкретні механізми педагогічної взаємодії. Доцільним було б більш детально розкрити роль міжкультурного діалогу, педагогічного партнерства, рефлексивного обговорення культурних відмінностей.

3. У своїй роботі (с. 120-121) дисертантка зазначає, що 108 студентів історико-філологічного факультету і факультету іноземних мов Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» склали експериментальну групу. Але не вказує, здобувачі освіти яких саме спеціальностей та освітньо-професійних програм (ОПП), реалізовуваних на цих факультетах, брали участь в експерименті. Для більшої прозорості та чистоти проведення експерименту, доречним було б вказати назви спеціальностей та ОПП, задіяних в експериментальній роботі.

4. У другому розділі «Експериментальна робота з формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін» авторка зазначає, що реалізація структурної моделі здійснювалася поетапно в межах педагогічного гуртка «Міжкультурна компетентність учителя». Водночас, бажано вказати коректні назви дисциплін, матеріал яких виявився релевантним меті педагогічного експерименту.

5. У межах експерименту бажано було б звернути увагу на вибіркові компоненти ОПП, як-от: «Лінгвокраїнознавство (англійська мова)», «Лінгвокраїнознавство (китайська мова)», «Лінгвокраїнознавство (корейська мова)», змістові модулі яких є абсолютно змістово придатними для інтеграції з метою розвитку міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін у професійній підготовці.

6. На творчо-діяльнісному етапі методики автором реалізовувалася педагогічна умова «Залучення майбутніх учителів до міжкультурної взаємодії в позааудиторний час». Зазначено, що на цьому етапі студенти готували та презентували завдання самостійної роботи, залучалися до проведення різноманітних заходів, брали участь у засіданнях розмовного клубу англійської мови тощо... Доцільним було б саме на цьому етапі використати потенціал педагогічної практики, де майбутні вчителі філологічних дисциплін могли б реалізувати усі здобуті знання та навички у практичній діяльності.

7. У тексті дисертації трапляються поодинокі стилістичні неточності та термінологічні огріхи.

Висловлені зауваження мають переважно дискусійний та рекомендаційний характер, не знижують загальної наукової цінності дисертаційної роботи, не впливають на достовірність отриманих результатів і можуть бути враховані авторкою в подальшій науковій діяльності.

Ураховуючи актуальність теми, наукову новизну одержаних результатів та їхню практичну значущість, а також відповідність поданої роботи вимогам до дисертацій, вважаємо, що дослідження Чжао Жуйчень «Формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін у професійній підготовці», є самостійною,

завершеною роботою, сприятиме якісним змінам в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти, і може бути подана до попереднього розгляду і захисту в спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Доктор педагогічних наук, професор І.А.Княжева: Сучасний світ характеризується інтенсивними процесами інтеграції та взаємодії культур, що висуває нові вимоги до професійної підготовки педагогів. Майбутні учителі-філологи мають бути готовими не лише до викладання мов, а й до формування в учнів здатності вести діалог культур. У рамках Болонського процесу та європейських освітніх програм міжкультурна компетентність визначається як ключова складова професійної мобільності та конкурентоспроможності фахівця. В умовах зростання міграційних процесів та мультикультурності суспільства саме учитель-філолог стає посередником у формуванні толерантності, взаємоповаги та культурного розуміння.

Як завідувач кафедри педагогіки можу сказати, що аспірантка дуже сумлінно підійшла до роботи над дисертацією, наукове обґрунтування педагогічних умов формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів нею здійснене кваліфіковано. Разом із цим прошу звернути увагу на слушні зауваження рецензентів, зокрема к контексті уніфікації назв ОК та ВК, їхнього змісту для реалізації задуму педагогічного експерименту.

Я впевнена в тому, що робота має суттєву наукову новизну і практичну значущість, отже буду її підтримувати.

Доктор педагогічних наук, професор Т.І.Койчева: Розвиток міжкультурної компетентності забезпечує якісно новий рівень мовної освіти майбутніх учителів, де мова розглядається не лише як засіб комунікації, а й як інструмент культурної інтеграції та виховання громадян світу. Мультикультурність суспільства зростає завдяки міграційним процесам, міжнародним програмам та цифровим комунікаціям, що актуалізує потребу у формуванні толерантності, відкритості та готовності до діалогу культур у майбутніх педагогів. Володіння цією компетентністю забезпечує здатність до толерантного спілкування, попередження конфліктів та непорозумінь, що особливо важливо в умовах мультикультурного суспільства та міжнародних освітніх програм.

Отже, міжкультурна компетентність майбутніх учителів-філологів постає не лише як професійна навичка, а як стратегічна умова їхньої успішної діяльності в глобалізованому світі та інтегрованому освітньому середовищі. Як гарант програми можу відмітити самостійність здобувачки, її професійний досвід, мовну підготовленість до наукового пошуку. Водночас, раджу звернути увагу на зміст Стандарту із підготовки учителів цього профілю, опрацювати ретельно зміст ОПП та співставити програмні результати навчання за цими дисциплінами та показники сформованості міжкультурної компетентності студентів. Ще одним аспектом, на який я хочу звернути увагу – методологія дослідження. На мою думку, діалогічний та комунікативний методологічний підходи є симетричними, відтак має сенс їх згрупувати.

Вважаю, що робота є ґрунтовною та актуальною, відповідає усім вимогам та у подальшому може бути рекомендованою до захисту в спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Доктор педагогічних наук, професор Н. М. Черненко: Глобалізація сучасного світу спричиняє постійне розширення міжкультурних контактів, що вимагає від майбутніх учителів-філологів здатності працювати в умовах відкритого освітнього простору та культурного різноманіття. Інтеграційні процеси в освіті, зокрема входження України до європейського освітнього простору, висувають нові стандарти професійної підготовки, де міжкультурна компетентність стає одним із ключових показників якості. Міжкультурна компетентність підвищує конкурентоспроможність майбутніх педагогів на міжнародному ринку праці, відкриває можливості для участі у програмах академічної мобільності та співпраці з іноземними освітніми інституціями.

На мою думку, робота суттєво збагачує сучасну мультикультурну парадигму підготовки вчителів-філологів, отже робота може бути рекомендованою до захисту в спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Учений секретар наукового семінару, кандидат педагогічних наук, доцент О. А. Галіцян представила відомості щодо апробації основних положень дисертації, повноти опублікованих наукових результатів Чжао Жуйчень та проєкт рішення висновку.

Відомості про повноту надрукованих наукових результатів Чжао Жуйчень

1. Чжао Жуйчень, Осипова Т.Ю. Формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів гуманітарних дисциплін як педагогічна проблема. *Інноваційна педагогіка*. Одеса, 2023. № 62. Т. 2. С.69-72. URL: http://innovpedagogy.od.ua/archives/2023/61/part_2/17.pdf

2. Чжао Жуйчень, Осипова Т.Ю. Методологічні засади формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів гуманітарних наук. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2023. Вип. 65, Т. 3. С. 314-319. URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/65_2023/part_3/48.pdf

3. Чжао Жуйчень. Компонентна структура міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 64. Т. 2. С.122-126.

URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2023/64/part_2/24.pdf

4. Чжао Жуйчень. Педагогічні умови формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2023. Вип. № 95, С.110-115.

URL:

https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/44333/Zhao_Ruichen-110-115.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Тези конференцій:

1. Чжао Жуйчень. Актуалізація проблеми формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів гуманітарних дисциплін. . *Problems of the development of science and the view of society*: Матеріали науково-практичної конференції. м. Грац, Австрія. 21-24 березня 2023 р. Грац, Австрія, 2023. С. 268-272. URL : <https://isg-konf.com/problems-of-the-development-of-science-and-the-view-of-society/>
2. Чжао Жуйчень. Полікультурна освіта як запорука формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів. *Наукові дослідження та досягнення у сфері педагогіки і психології*: матеріали науково-практичної конференції. м. Ченстохова, Республіка Польща 5–6 квітня 2023 р. Ченстохова, Республіка Польща, 2023. С. 91-94. URL : <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-312-5-23>
3. Чжао Жуйчень. Формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін засобами інтерактивного навчання. конференції. *Scientists and existing problems of human development*: матеріали науково-практичної конференції. м. Загреб, Хорватія. 14-17 листопада 2023 р. Загреб, 2023. С. 284-290. URL : <https://books.google.com.ua/books?id=ZwzkEAAAQBAJ&pg=PA9&lpg=PA9&dq=Чжао+Жуйчень&source=bl&ots=HlHtAUgaa&sig=A>
4. Чжао Жуйчень. Формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів: міжнародний досвід. матеріали науково-практичної конференції. *Current trends in the development of youth theories*, м. Анкара, Туреччина. 12-15 вересня 2023 р. Анкара, 2023. С. 170-173 URL: <https://isg-konf.com/uk/current-trends-in-the-development-of-youth-theories/>
5. Чжао Жуйчень. Осипова Т.Ю. Критеріальний підхід до діагностування стану сформованості міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін. *Actual problems of personality psychology in the modern world*. матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції м. Рим, Італія. 09-12 квітня 2024. Рим, 2024. С. 188-193.
6. Чжао Жуйчень. Створення міжкультурного середовища як педагогічна умова формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін. *Інновації у проектуванні професійного становлення фахівців в університетському просторі*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції м. Одеса. 20–22 травня 2024 року. Одеса, 2024. С. 116-121.
7. Чжао Жуйчень. Міжкультурна взаємодія майбутніх учителів в позааудиторний час як педагогічна умова формування міжкультурної компетентності. *Youth, education and science through today's challenges*. матеріали XXX Міжнародної науково-практичної конференції м. Порту,

Португалія. 30.липня-02 серпня 2024. Порту, 2024. С.108-113.
 URL : <https://eu-conf.com/wp-content/uploads/2023/11/YOUTH-EDUCATION-AND-SCIENCE-THROUGH-TODAYS-CHALLENGES.pdf>

8. Чжао Жуйчень. Характеристика рівнів сформованості міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін. *Problems of science development in the context of global transformations*: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції. м. Загреб, Хорватія. 01-04 жовтня 2024 р. Загреб, Хорватія. С. 167-170. URL : <https://isg-konf.com/uk/scientists-and-existing-problems-of-human-development/>

9. Чжао Жуйчень. Експериментальна методика формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін. *Current trends in the development of existing research and theories*: матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції, м. Ліон, Франція 09-12 грудня 2025 р. Ліон. Франція. С.140-147. URL : <https://isg-konf.com/uk/current-trends-in-the-development-of-existing-research-and-theories/>

ВИСНОВОК

Уважати, що дисертація Чжао Жуйчень з теми «Формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін у професійній підготовці», представлена на здобуття наукового ступеня доктора філософії, є завершеним самостійним дослідженням з актуальної проблеми, відповідає вимогам, що ставляться до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

1.1 Уважати, що дисертаційне дослідження містить **наукову новизну**. Уперше визначено й науково обґрунтовано педагогічні умови формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін (створення міжкультурного середовища в педагогічному закладі вищої освіти засобами полікультурної освіти; контентне наповнення міжкультурним змістом психолого-педагогічних і фахових навчальних дисциплін із використанням інтерактивних методів навчання; залучення майбутніх учителів до міжкультурної взаємодії в позааудиторний час); визначено сутність поняття «міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін»; уточнено поняття «професійна підготовка майбутніх учителів-філологічних дисциплін», «формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів», «міжкультурне середовище», «педагогічні умови формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів; розглянуто методологічні підходи міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін (полікультурний, діалогічний, комунікативний, компетентнісний, інтегративний підходи); виявлено компонентну структуру міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін (мотиваційний, гносеологічний, праксеологічний, афективний компоненти); визначено критерії та показники міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін:

стимулювальний (наявність позитивної мотивації до професійної діяльності в міжкультурному середовищі; наявність мотивації на досягнення успіху в міжкультурній взаємодії); соціокультурний (обізнаність із національно-культурними особливостями різних країн; обізнаність із особливостями організації діалогу культур); *діяльнісний* (наявність комунікативних умінь; наявність умінь емоційної саморегуляції); особистісний (наявність толерантності; наявність емпатії); розроблено модель формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін яка складається з мети, методологічних підходів, етапів, педагогічних умов, форм, методів і засобів їх реалізації, компонентів і кінцевого результату; подальшого розвитку набули теорія і методика формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін під час професійної підготовки в закладах вищої педагогічної освіти.

1.2. Уважати, що дисертаційне дослідження має **практичну значущість**. Розроблено й апробовано діагностувальну й експериментальну методики формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін, програму педагогічного гуртка «Міжкультурна компетентність учителя». Зміст і результати наукового дослідження можуть використовуватися викладачами педагогічних закладів вищої освіти України, під час проведення занять, розроблення навчальних курсів і науково-методичних посібників, написання наукових статей, у післядипломній освіті вчителів філологічних дисциплін, у ході підготовки курсових і кваліфікаційних (магістерських) робіт майбутніх учителів.

2. Затвердити висновок засідання наукового (фахового) семінару Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» про дисертацію Чжао Жуйчень з теми «Формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін у професійній підготовці», що представлена на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

2.1. Дослідження виконано відповідно до теми кафедри педагогіки «Проектування професійного становлення майбутніх фахівців в умовах університетської освіти» (реєстраційний номер № 0120U002014), що входить до тематичного плану науково-дослідних робіт Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського».

2.2. Матеріали дослідження **впроваджено** в освітній процес Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (довідка про впровадження № 2170/04 від 25.11.2025 р.), Криворізького державного педагогічного університету (довідка про впровадження № 08-722/3 від 24.11.2025 р.), Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (довідка про впровадження № 06/33 від 18.11.2025 р.)

2.3. Основні результати дослідження висвітлено в 13 публікаціях автора, із них 4 – у фахових виданнях України (2 у співавторстві), 9 – апробаційного характеру (1 у співавторстві).

3. **Ухвалили:** з урахуванням виправлення висловлених зауважень, рекомендувати дисертаційну роботу Чжао Жуйчень з теми «Формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін у професійній підготовці» до попереднього розгляду і захисту в спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Результати голосування:

присутні – 16,

«за» – 16,

«проти» – немає.

Висновок прийнято одностайно.

Голова
наукового (фахового) семінару,
доктор педагогічних наук,
професор

Тетяна КОЙЧЕВА

Учений секретар
наукового (фахового) семінару,
кандидат педагогічних наук,
доцент

Ольга ГАЛІЦАН

